

Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
Riigikeele osakond

Hille Pajupuu, Aino Saadik
KÕRGTASEME 2001./2002. a
EKSAMITESTIDE ANALÜÜS

Toimetanud Krista Kerge
Statistikakonsultant Katrin Niglas

Tallinn 2003

KÕRGTASEME 2001./2002. a EKSAMITESTIDE ANALÜÜS

Kõrgtaseme eksamil kontrollitakse nelja osaoskust – kirjutamis-, kuulamis-, lugemis- ja rääkimisoskust. Osaoskusi kontrollitakse testidega. Eksam põhineb kõrgtaseme kirjeldusel¹ ja on kooskõlas rahvusvaheliselt aktsepteeritud testistandarditega. Ta vastab nõuetelt Euroopa Keeletestijate Assotsiatsiooni (ALTE) tasemesüsteemi neljanda astme testidele ja Euroopa Nõukogu keelemapi tasemesüsteemi viienda astme C1 testidele. Euroopa mõistes kõrgtaseme eesti keele oskust Eesti seaduste raames ei testita. (Vt tabel 1)

Tabel 1. Eesti tasemeeksamite võrdlus ALTE² ja Euroopa Nõukogu skaalaga³

Euroopa Nõukogu tasemed		ALTE tasemed	Eesti riiklike eksamite tasemed
Proficient User	C2	5. tase <i>Good User</i>	(Eestis ei testita ega nõuta)
	C1	4. tase <i>Competent User</i>	Kõrgtase
Independent User	B2	3. tase <i>Independent user</i>	Kesktase (Muukeelse gümnaasiumi riigikeele riigieksam)
	B1	2. tase <i>Threshold User</i>	Algtase (Muukeelse põhikooli lõpueksam; Eesti kodakondsuse taotleja eesti keele eksam)
Basic User	A2	1. tase <i>Waystage User</i>	(Eestis riiklikult ei testita ega nõuta)
	A1	<i>Breakthrough</i>	

Iga test koosneb ülesannetest, millega osaoskusi kontrollitakse erinevast aspektist⁴. Kuulamis- ning lugemistesti ülesandeid hindavad eksaminaatorid võtme järgi, kirjutamis- ja rääkimistesti aga hindamisjuhendite järgi. Eksam tervikuna (kirjutamis-, kuulamis-, lugemis- ja rääkimistest kokku) annab 100 punkti. Kõrgtaseme tunnistus antakse juhul, kui selle taseme eksam on

¹ Krista Kerge, Funktsionaalse keeleoskuse taseme määratlemine. Tallinn: Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi Metoodika- ja Koolituskeskus, 1996, tabel 1, lk 9. Vt ka www.ekk.edu.ee; Mai Loog, Krista Kerge, Tuul tiibades. Eesti keele suhtluse kõrgtase. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 1999

² European 5-Level Scale. <http://www.cambridge-efl.org/exam/5level.cfm>

³ <http://culture.coe.int/portfolio>

⁴ 2002. aasta lõpuni käibel olnud testiülesannete kirjelduse leiab raamatust: Hille Pajupuu, Hele Pärn, Pille Reins, Leeni Simm, Eesti keele kõrgtaseme test. Käsiraamat. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 1999. 2003. aasta algusest kasutatavate testiülesannete kohta saab informatsiooni raamatust: Hille Pajupuu, Pille Reins, Krista Kerge. Eesti keele kõrgtaseme test. Käsiraamat. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus, 2002.

sooritatud 60-protsendilise tulemusega. Osaoskuste läbisaamise piiri eksamil ei ole, mis tähendab, et nõrka osaoskust saab kompenseerida tugeva osaoskusega.

Testiülesanded koostatakse kõrgtaseme tugevat keeleoskajat silmas pidades. Eeldatakse, et tugeval keeleoskajal on võimalik saada 100 punkti. 60% maksimumist saavad aga need, kelle keeleoskus on kesktaseme keeleoskusest mõneski suhtes parem ja kelle keeleoskust võib juba pidada kõrgtasemele jõudnuks. Alla selle piiri ei mõõda kõrgtaseme eksam inimese keeleoskust üldse, st ei ole võimalik öelda, kas tema oskus on kesktasemel või jääb tervikuna alla selle.

Seega peetakse eesmärgiks, et iga testiülesanne ja tema küsimus sobiks tugevale keeleoskajale ja selekteeriks nõrgad keeleoskajad, kel kontrollitav tase veel puudub.

Allpool analüüsitakse eraldi kuulamis- ja lugemisteste, mida hinnatakse võtme järgi, ning kirjutamis- ja rääkimisteste, mida hinnatakse juhendi alusel.

KUULAMIS- JA LUGEMISTESTI ANALÜÜS

Hille Pajupuu

Kõrgtaseme kuulamistest ja lugemistest koosnevad mõlemad kolmest ülesandest, kuulamistestis on 5+10+5 küsimust, lugemistestis 10+10+10 küsimust. Analüüsitaval ajal (täpsemalt 2002. a lõpuni) andis iga õigesti vastatud küsimus ühe punkti.

Analüüsi eesmärk oli vaadata, kuivõrd õnnestunult olid koostatud analüüsitava ajavahemiku eksamiülesanded, s.o ülesanded, mida kasutati eksamitel 2001. aasta septembrist 2002. aasta septembrini. Eksamikeskuses on tavaks igakuiselt teha eksami kuulamis- ja lugemisülesannete kohta statistilist analüüsi⁵. Nende jooksvate tulemuste põhjal korrigeeritakse ülesandeküsimusi, vahetades vajadusel välja need, mis osutuvad taseme kohta liiga kergeks või raskeks: kergeid küsimusi on võimelised lahendama inimesed, kes üldiselt tasemel toime ei tule, liiga raskeid aga ei lahenda needki, kes üldiselt on väga tugevad. Pikema perioodi statistilise analüüsi põhjal saab omakorda teha järeldusi ülesandetuüpide sobivuse kohta konkreetse keeleoskustaseme mõõtmiseks.

Järgnevalt on esitatud aasta analüüsi tulemuste lühikokkuvõte (vt tabelid 2 ja 3).

Tabel 2. Kõrgtaseme kuulamistesti üldisi andmeid

Asümmeetriakordaja *Skew* on testitulemuste (saavutatud punktide) jaotuse kuju iseloomustav näitaja. Negatiivne *asümmeetriakordaja* näitab, et on suhteliselt rohkem kõrgeid tulemusi (test on kerge), positiivne *asümmeetriakordaja* näitab, et on suhteliselt rohkem madalaid tulemusi (test on raske). Null näitab, et tulemused on jaotunud sümmeetriliselt oma keskväärtuse suhtes. *Mean Item-Total* on üksikküsimuse tulemuse ja kogu testi tulemuse korrelatsiooni kordajate keskmine. *Mean Item-Total* näitab, kui hästi eristab test nõrku vastajaid tugevatest. Eristus on hea, kui keskmine on üle 0,3.

Eksami toimumise aeg	Eksaminandide arv	Nõrkade keeleoskajate arv	Tugevate keeleoskajate arv	Asümmeetriakordaja (<i>Skew</i>)	Keskmine punkt-biseriaalne korrelatsioon (<i>Mean Item-Total</i>)	Keskmine õigete vastuste osatähtsus (<i>Mean P</i>)
09.01	83	26	23	-0,252	0,394	0,72
10.01	50	13	15	0,040	0,410	0,63
11.01	112	41	36	-0,087	0,378	0,64
12.01	208	61	89	-0,644	0,400	0,71
01.02	163	56	51	-0,442	0,391	0,67
02.02	112	33	40	-0,485	0,350	0,61
03.02	208	73	58	-0,213	0,427	0,70
04.02	130	48	37	-0,145	0,382	0,58
05.02	108	35	31	-0,127	0,502	0,64
06.02	119	44	43	-0,356	0,408	0,71
09.02	106	31	31	-0,237	0,365	0,61
Kokku	1399	461	454			

⁵ Kasutatakse Iteman-analüüsi, vt lähemalt Iteman manual <http://www.assess.com/Software/iteman.htm>

Tabel 3. Kõrgtaseme lugemistesti üldisi andmeid

Asümmeetriakordaja *Skew* on testitulemuste (saavutatud punktide) jaotuse kuju iseloomustav näitaja. Negatiivne *asümmeetriakordaja* näitab, et on suhteliselt rohkem kõrgeid tulemusi (test on kerge), positiivne *asümmeetriakordaja* näitab, et on suhteliselt rohkem madalaid tulemusi (test on raske). Null näitab, et tulemused on jaotunud sümmeetriliselt oma keskväärtuse suhtes. *Mean Item-Total* on üksikküsimuse tulemuse ja kogu testi tulemuse korrelatsiooni kordajate keskmine. *Mean Item-Total* näitab, kui hästi eristab test nõrku vastajaid tugevatest. Eristus on hea, kui keskmine on üle 0,3.

Eksami toimumise aeg	Eksaminandide arv	Nõrkade keeleoskajate arv	Tugevate keeleoskajate arv	Asümmeetriakordaja (<i>Skew</i>)	Keskmine punkt-biseriaalne korrelatsioon (<i>Mean Item-Total</i>)	Keskmine õigete vastuste osatähtsus (<i>Mean P</i>)
09.01	83	24	24	-0,291	0,422	0,71
10.01	50	17	16	-0,487	0,415	0,81
11.01	112	31	38	0,853	0,441	0,72
12.01	208	62	64	-0,513	0,433	0,70
01.02	163	44	49	-0,364	0,453	0,68
02.02	111	20	25	-0,725	0,386	0,74
03.02	208	62	62	-0,753	0,483	0,74
04.02	130	41	44	0,091	0,373	0,61
05.02	108	32	31	-0,221	0,407	0,73
06.02	119	37	35	-0,950	0,425	0,59
09.02	106	32	35	-0,327	0,390	0,70
Kokku	1398	402	420			

Tabelitest 2 ja 3 nähtub, et keskmine õigete vastuste osatähtsus on nii kuulamis- kui ka lugemistesti puhul suhteliselt kõrge, jäädes siiski ALTE konsultandi Dave Allan'i nimetatud soovituslikku vahemikku 0,55–0,75.⁶ Ka jaotuse kuju on negatiivse asümmeetriaga ning õigete vastuste osatähtsus suhteliselt suur. Seetõttu võib väita, et test on osutunud eksaminandidele pigem kergeks, kusjuures lugemistest on üldjuhul kergem kui kuulamistest. Keskmiste punkt-biseriaalsete korrelatsioonikordajate põhjal võib öelda, et test tervikuna sobib eristama taseme tugevaid keeleoskajaid nõrkadest.

⁶ D. Allan kodakondsuse eesti keele testi töörühma koolitusel, Tallinn, jaanuar 1996

ÜLESANNETE ANALÜÜS

Kuulamistest koosneb kolmest ülesandest:

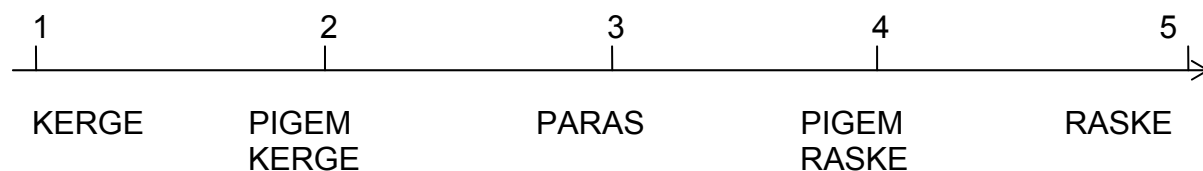
Esimene	Lühitekst (kestus 2–3 min, küsimustele lühivastuste kirjutamine)	5 küsimust
Teine	Pikem dialoog (5–7 min, valikvastustega ülesanne)	10 küsimust
Kolmas	Pikem tekst (3–4 min, valikvastustega ülesanne)	5 küsimust

Lugemistest koosneb kolmest ülesandest:

Esimene	Pikem tekst (600–650 sõna, valikvastustega lünkülesanne)	10 küsimust
Teine	Pikem tekst (umbes 250 sõna, etteantud sõnaloendiga lünkülesanne)	10 küsimust
Kolmas	Lühitekst (umbes 150 sõna, vigade leidmine)	10 küsimust

Ülesannete üksikküsimuse statistikale tuginedes (õigesti vastanute osatähtsus, diskriminatsiooniindeks, punkt-biseriaal, vastusvariantide statistika) ja ankurtestiga võrreldes hinnati igat ülesannet 5-pallisel skaalal (vt joonis 1).

Hinnangud on esitatud tabelites 4 ja 5. Hinnangu põhjal saab otsustada, kas ülesanne on kõrgtaseme testina jõukohane või vajab parandamist.

Joonis 1. Ülesande hindedkaala

Kuulamistesti analüüs

Tabel 4. Hinnang kuulamistesti ülesannetele⁷

Eksami toimumis-kuu	Esimene ülesanne	Teine ülesanne	Kolmas ülesanne
09.01	3*	3	2
10.01	3	3*	3
11.01	3	3*	3
12.01	2	3*	3
01.02	2	3*	3
02.02	2	3	3
03.02	2	3*	3
04.02	3	3*	3
05.02	3	3*	3
06.02	3	3	3*
09.02	3	3*	3
Keskmine	2,6	3,0	2,9

Kuulamistestis osutus kõige lihtsamaks esimene ülesanne, millega kontrollitakse, kuidas eksaminand oskab informatsioonirikkast tekstist tähele panna detaile ja fakte. Kuulatakse Eesti kohalikke uudiseid (kõnelõik kestab 2–3 minutit) ning nende kohta esitatakse viis küsimust. Eksaminandil tuleb lugeda küsimusi ning teksti kuulates neile vastus kirjutada. Analüüsidest konkreetseid testiülesandeid nähtub, et kergemaks osutuvad pikemad ülesanded juhul, kui neis esitatakse valdavalt *kas*-küsimusi.

Teises ülesandes kontrollitakse eesti dialoogi põhisisu mõistmist. Kuulatakse pikemat dialoogi, millel on viis temaatilist lõiku. Iga taolise lõigu kohta esitatakse kaks küsimust. Ülesanne on keeruka vormiga, mis ilmselt aitab kaasa sellele, et nõrgad keeleoskajad ülesande lahendamisega hakkama ei saa. Samas on küsitav, kas just ülesande vorm peab testile paraja raskuse andma. Arvestades eksaminandide kriitikat ning ülesande koostamise keerukust, otsustati see küllaltki heade ja stabiilsete näitajatega ülesanne 2003. aastast välja vahetada teist tüüpi ülesande vastu.

Kolmandas ülesandes kontrollitakse oskust aru saada teksti põhisisust. Kuulatakse üldist huvi pakkuvat kõnelõiku (3–4 minutit). Tegemist võib olla monoloogiga või lihtsa intervjuuga.

⁷ Tärniga on tähistatud ankurülesanded, mille raskusastet on kontrollitud eeltestis kõrgtasemel keeleoskajatest kontrollrühma peal. Ankurülesandeks saab selline ülesanne, mille üksikküsimuse õigete vastuste osa jääb kontrollrühmas 0,55–0,75 vahele, küsimuse diskriminatsiooniindeks ja punkt-biseriaal ületavad 0,3. Kui ankurülesandeks on valikvastustega ülesanne, siis on iga distraktori ehk peibutusvastuse tõmme sel vähemalt 0,05. Testi teistele ülesannetele antakse hinnang ankurülesande raskusastmega võrreldes. Ankurülesanne on kuulamis- ja lugemistestis ühine. Ankurülesandeks võib saada ka eksamile eeltestimata pandud ülesanne, kui eksamianalüüs näitab, et sel ülesandel on eksamil olnud ankurülesandega lähedased näitajad.

Kõnelõigu kohta esitatakse viis valikvastustega küsimust. Eksaminandil tuleb lugeda küsimusi ning teksti kuulates neile vastata. Ülesande analüüs annab stabiilselt häid statistilisi tulemusi.

Lugemistesti analüüs

Tabel 5. Hinnang lugemistesti ülesannetele

Eksami toimumis-kuu	Esimene ülesanne	Teine ülesanne	Kolmas ülesanne
09.01	2	4	5
10.01	1	2	2
11.01	1	1	3
12.01	3	2	3
01.02	3	3	2
02.02	1	2	*3
03.02	2	2	3
04.02	3	3	3
05.02	3	3	3
06.02	1	2	3
09.02	3	2	3
Keskmine	2,1	2,4	3,0

Lugemistesti esimeses ülesandes kontrollitakse pikema teksti sisu ja tähtsamate üksikasjade mõistmist. Tekstideks on kas ajakirjanduslikud või populaarteaduslikud artiklid. Tekst on jagatud viieks lõiguks. Iga lõigu kohta on kaks allülesannet. Esimene ülesanne on leida valikutest igale lõigule pealkiri, teises ülesandes tuleb leida loetelust artikli lõikude kohta käivad väited. Ülesanne kaldub olema pigem kerge. Ülesande koostamise keerukuse ja ebastabiilsete näitajate tõttu (kord paras, kord ülikerge) vahetatakse see 2003. aastal välja.

Teises ülesandes kontrollitakse teksti ülesehituse ja sisu täpset mõistmist. Tekstideks on tavaliselt üldhuvitavad ajalehe- või ajakirjaartiklid. Eksaminandil tuleb teksti all olevate sõnade hulgast valida lünkadesse sobivad sõnad. Lünki on 10. Testiülesande täitmine eeldab sõnavara ja grammatiliste seoste head tundmist. Ülesanne kaldub olema kerge, kuid tema ülesehitus võimaldab küsimuste raskusastet sobivamaks muuta üpris kerge vaevaga.

Kolmandas ülesandes kontrollitakse teksti sisu üksikasjalikku mõistmist, leksikaalsete ja grammatiliste seoste ning õigekirjutuse tundmist. Tekstideks on ajalehe-ajakirja lühiartiklid, kuulutused, teadaanded, tootekirjeldused, juhised vms. Testiülesande täitmiseks tuleb eksaminandil leida tekstis esinevad vead (sõnad, mis tähenduselt või vormilt lausesse ei sobi) ning kirjutada need selleks ette nähtud kohta. Vigu on tekstis kuni 10. Ülesande raskusaste on stabiilselt sobiv.

KIRJUTAMIS- JA RÄÄKIMISTESTI ANALÜÜS

Aino Saadik

Kui kuulamis- ja lugemistesti analüüsis uuriti seda, kuidas töötavad ülesanded (kas nad mõõdavad kõrgtaseme keeleoskust), siis kirjutamis- ja rääkimistesti analüüsil on kaks eesmärki:

- 1) vaadata, kas hindamisjuhendid töötavad
- 2) vaadata, kas ülesanded on sellised, mis võimaldavad nõrku (alla kõrgtaseme) keeleoskajaid tugevatest (kõrgtasemel keeleoskajatest) eristada.

Eksami kirjutamis- ja rääkimistesti hindab sõltumatult kaks eksaminaatorit. Hinnatakse hindamisjuhendite järgi. Kirjutamistestis on kaks ülesannet, mida hinnatakse eraldi. Eksaminaator saab kummagi ülesande eest anda maksimaalselt 10 punkti: kuni 5 punkti ülesande täitmise eest ja kuni 5 punkti keelekasutuse eest. Ka rääkimistestis on kaks ülesannet, kuid neid eraldi ei hinnata: eksaminaator paneb koondhinde skaalal 0–10 punkti kogu rääkimisosa eest tervikuna.

Analüüsiti kolme kuu, 2001. aasta novembri ning 2002. aasta märtsi ja mai eksamitöid (vt tabelid 1 ja 2). Analüüsiks valiti välja ühtlaselt hinnatud tööd, millele mõlemad eksaminaatorid olid andnud sama või ühe võrra erineva arvu punkte (nt üks 8, teine 7 punkti). Tööd jagati punktide järgi viide rühma:

- 9–10 punkti (väga head keeleoskajad)
- 7–8 punkti (head keeleoskajad)
- 5–6 punkti (rahuldavad keeleoskajad)
- 3–4 punkti (alla rahuldava keeleoskajad)
- 0–2 punkti (nõrgad keeleoskajad).

Tabel 1. Analüüsitud kirjutamistestid

Eksami toimumise aeg / Piirkond	Tallinn	Ida-Virumaa	Muu
11.01	13	10	–
03.02	15	12	12
04.02	14	10	–
Kokku piirkonniti	42	32	12
Kokku	86		

Tabel 2. Analüüsitud rääkimistestid

Eksami toimumise aeg / Piirkond	Tallinn	Ida-Virumaa	Muu
11.01	13	10	–
03.02	9	13	11
04.02	13	7	–
Kokku piirkonniti	35	30	11
Kokku	76		

ÜLESANNETE ANALÜÜS

Kirjutamistest koosneb kahest ülesandest:

Esimene   Lähteandmete teetava üldistava lühiteksti (umbes 150 sõna) koostamine

Teine   Kindla temaga pikema teksti (umbes 250 sõna) kirjutamine

Rääkimistest koosneb kahest ülesandest:

Esimene   Diskussioon ja otsustamine (eksamineeritavate omavaheline vestlus etteantud teemal)

Teine   Lühietekanne/pöördumine valikteemal, kõne kestus 1 minut

Konkreetseid eksamitöid analüüsides üritati välja selgitada, kas eksaminaatorite hinded on kooskõlas hindamisjuhendiga ning kas ülesanded on koostatud selliselt, et nendega on võimalik mõõta kõrgtaseme keeleoskust.

⁸ Novembris 2001 ja mais 2002 toimusid kõrgtaseme eksamid ainult Tallinnas ja Ida-Virumaal.

9–10 punktiga hinnatud tööd

9–10 punkti peaksid saama väga head kõrgtasemel keeleoskajad. Nende keelelist asjatundlikkust võib iseloomustada järgnevalt:

Suhtleb tõhusalt ja asjakohaselt mitmetes suulist ja kirjalikku keelekasutust nõudvais olukordades. Keelekasutus on mitmekülgne, sujuv ja ligi veatu, jättes vaid nõrga mulje, et tegu pole emakeelega. Mõistab raskusteta nii üld- kui ka erialakeelt.⁹

Kiri: Isik suudab kirjutada ulatuslikke tekste ja kohaldada eri žanreid ning nüansse. Kerged libastumised ei takista mõistmist üldse.¹⁰

Kõne: Isik tuleb toime avalike kõneolukordadega. Ta räägib selgelt ja sujuvalt; mõned tunnused, nt intonatsioon ja rõhk võivad nõuda korrektiive. Isik osaleb vestluses aktiivselt ja on võimeline asjakohaselt valima keelelist registrit. Samuti suudab ta küllaltki hästi edasi anda nüansse.¹¹

9–10 punktiga hinnatud kirjalike tööde kohta võib öelda, et eksaminandid on mõlemast ülesandest aru saanud ning täitnud need nõuetekohaselt ja tõhusalt. Teema valdamine ja keeleoskus võimaldavad sisukat analüüsi, vaba keelekasutust, head stiili ja üldistusoskust. Ka keerulised lausekonstruktsioonid on enamasti veatud. Üldiselt on need tööd nõutust veidi pikemad, sest rohkem on mõeldud sisu avamisele ja edastamisele kui kartusele vigu teha.

Töodes võib kohata üksikuid vääratusi ja keelevigu – siin-seal on klusiilivigu (nt valitakse õige grammatilise tunnuse helitusse või helilisse ümbrusse sobimatu kirjakuju), ilmneb mõni rektsiooni- või ühildumisviga –, kuid need ei sega ülesande edukat täitmist üldse üldiselt?.

Suulist osa iseloomustab teema nõuetekohane täitmine. Sõnavara võimaldab vabalt edastada teemakohaseid arvamusi ja seisukohti. Suhtlus on aktiivne, ilmneb oskus vestlust algatada, teemat arendada, kõnevoore siduda ja jõuda kaasvestlejaga kokkuleppele. Ettekanded on teemakohased ja õige pikkusega, sõnastus asjakohane, loogiline. Sõnavara, keeleoskus ja üldistusoskus võimaldavad ammendavalt ülesannet täita. Üldiselt ei kasutata ettevalmistusaega ega võimalust teha märkmeid. Aktsent praktiliselt puudub või on vaevalt tajutav. Esineb üksikuid vääratusi sõnakasutuses. Nagu ikka spontaanses kõnes, tuleb siingi ette mõttepause, sõnakordusi jms. Esineb ka individuaalset omapära: räägitakse kas aeglaselt ja rõhutatult või

---

⁹ Krista Kerge, Funktsionaalse keeleoskuse taseme määratlemine. Tallinn: Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi Metoodika- ja Koolituskeskus, 1996, tabel 2, lk 10. Vt ka www.ekk.edu.ee

¹⁰ Samas, tabel 1, lk 9

¹¹ Samas, tabel 1, lk 9

väga kiiresti ja sõnaohtralt. Viimasel juhul kannatab vahel diktsioon, nõudes kuulajalt veidi rohkem tähelepanu. (NB! Individuaalne omapära ei avaldu nii selgesti nõrgemate keeleoskajate puhul, kelle keelekasutus pole samavõrd vaba.)

9–10 punktiliste tööde põhjal võib öelda, et eksaminandid on tõepoolest väga head keeleoskajad, kel kõrgtaseme ülesannete täitmisega probleeme pole.

7–8 punktiga hinnatud tööd

7–8 punkti peaksid saama head kõrgtasemel keeleoskajad. Nende keelelist asjatundlikkust võib iseloomustada järgnevalt:

Suhtleb asjakohaselt nii suuliste kui ka kirjalike ülesannete ja situatsioonide puhul, mis on seotud tööga ja vaba ajaga. Väljendub arusaadavalt ja keel on harva takistuseks tõhusale suhtlusele. Juhuslikud vead-kohatused viivad harva vääritlemisteni. Tabab nii üld- kui ka erialatekstide tuuma, kuid probleeme on üksikasjadega. Emakeele interferents on märgatav, kuid mitte häiriv.¹²

Kiri: Isik suudab kirjutada ettekandeid, kirjeldusi ja poolametlikke kirju. Ta rakendab väljenduses alternatiivseid vahendeid.¹³

Kõne: Isik tuleb hästi toime nii ametialaste kui ka muude igapäevaste kõneolukordadega ja on võimeline haarama neis initsiatiivi. Ta suudab standardväljendeid situatsiooni vajaduste kohaselt veidi modifitseerida, nt pehmemdada palveid ja käskke. Ta räägib nii selgelt, et mõistmine ei nõua adressaadilt vähimatki pingutust. Mõned kõne tunnused nagu intonatsioon või rõhk võivad nõuda parandamist.¹⁴

7–8 punktiga hinnatud kirjalike tööde puhul on ülesannetest aru saadud ja täidetud need asjakohaselt. Sõnakasutus ja analüüsioskus võimaldavad sisu piisavalt loogiliselt kirja panna, ehkki üldistusaste on oodatust veidi väiksem. Esimese ülesande täitmisel kasutatakse rohkem tabeli, graafiku või diagrammi grammatiliselt korrektset kirjeldamist, jättes võrdluse ja analüüsi tagaplaanile. Teises ülesandes jäetakse mõnele sisulisele momendile tähelepanu pööramata või mõnele ülesandeküsimusele reageerimata. Esineb samatüübilisi lausekonstruktsioone, kõik üleminekud ei ole sujuvad.

---

¹² Kerge, samas, tabel 2

¹³ Samas, tabel 1

¹⁴ Samas, tabel 1

Ühes või teises töös ilmneb keeleeksimusi, lisaks kõrgeima hinde puhul ilmnenule mõni üksik rektsiooni- või ühildumisviga, eksimus paronüümi valikul, koopula venepärane puudumine öeldistäitelausest, kuid on ka raskete vormide (nt mitmuse osastava) moodustusvigu ja raskusi valida sisseütleva rööpkujude vahel. Vaatamata sellele on tegemist küllaltki hea ja ladusa keelekasutusega, ulatusliku ja mitmekesise sõnavaraga. Tööd on nõutud pikkusega või veidi lühemad.

Suuline kõne on piisavalt vaba ja voolav. Häälendus hea, kuid paljudel eksaminandidel on tajutav emakeele aktsent. Sõnavara ulatus ja grammatikaoskus võimaldavad asjakohast arutelu, ehkki alati mitte päris sujuvat. Puudujääke esineb üldistusoskuses, ka ei osata alati saavutada vestluspartneriga kokkuleppeid. Probleeme on teema alustamisega ja esineb komistusi kõnevoorude sidumises, eriti siis, kui vestluspartner on nõrgema või halva keeleoskusega, ei valda teemat või ei oska esitada teemakohaseid küsimusi. Mõnel juhul jätab soovida ka sõnastuse täpsus – teemast kaldutakse kõrvale. Ettekanne kipub olema nõutust pisut lühem.

Selle rühma peamise probleemina jääb oodatust väiksemaks üldistusoskus, mida tuleks demonstreerida nii kirjalikus kui ka suulises osas. Üldistamise asemel langetakse üksikasjalikesse ja ülesande seisukohalt ebaolulistesse kirjeldustesse. Sellele vaatamata võib öelda, et tegemist on tugevate keeleoskajatega.

5–6 punktiga hinnatud tööd

5–6 punkti peaksid saama kõrgetasemele jõudnud keeleoskajad, kelle keelekasutuses ilmneb kohati aga kesktaseme keeleoskusele viitavaid jooni. Kesktaseme väga head keelelist asjatundlikkust võib iseloomustada järgnevalt:

Suhtleb hästi tuttavate kirjalike ja suuliste ülesannete ning situatsioonide korral, olgu need seotud töö või vaba ajaga. Pingutab, et olla tõhus suhtleja. Vead takistavad mõistmist harva, kuid keel ei ole alati sujuv ega asjakohane. Ilmne emakeele ja teiste keelte interferents. Mõistab korralisi suulisi ja kirjalikke tekste ning takerdub harva, paludes juttu korrata või haarates sõnaraamatu.¹⁵ Kuivõrd eksam testib kõrgetaset, siis selle hindetaseme eksaminandid ületavad neid nõudeid mõneski osas.

---

¹⁵ Kerge, samas, tabel 2

Kiri: Isik oskab kirjutada nii erakirju kui ka poolametlikke tekste. Tavaliselt on ta võimeline tagama nii sisulist ladusust kui ka keelelist sidusust. Ta eristab informaalset ja formaalset registreid. Aeg-ajalt ilmneb kohmakaid või sobimatuid väljendeid.¹⁶

Kõne: Isik tuleb hästi toime igapäevaste kõneolukordadega ja küllaltki hästi ootamatutega. Kõnevoorud on sujuvad (voolavad), hästi seotud ja normaalse pikkusega. Ta on võimeline selgelt esitama ja kaitsma oma seisukohtade aluseid, samuti eristab ta formaalset ja informaalset registreid. Püüded väljendada end mitmekesiselt võivad mõnikord viia ebaõigete vormideni ning tekitada mõistmisprobleeme.¹⁷

5–6 punktiga hinnatud kirjalikes töödes saadakse ülesandest üldjoontes aru, kuid sisulises osas on vajakajäämisi. Sõnavara ulatus ja kirja alustes kahtlemine tekitab raskusi sisu avamisel ja analüüsimisel. Esineb ebatäpsust ja vale sõnakasutust, sobimatuid väljendeid ja võrdlusi. Eelmiste hindetasemete keelevigadele lisandub enam vormimoodustusvigu, näiteks hakkab kohati silma oskamatus moodustada ja kasutada umbisikulist tegumoodi, ebaestipärane sõnajärg või eitus. Mõnel juhul ei suuda kirjutaja oma mõtteid ja hoiakuid sõnastada, teisel juhul osatakse küll hästi kirjutada, kuid millegipärast jääb ülesande täitmine osaliseks või üldsõnaliseks, seda eriti teise ülesande puhul. Tööd on nõutud pikkusega või mõnevõrra lühemad. Pigem jäädakse üldsõnalisemaks kartuses teha vigu või lõpetatakse ootamatult (võib-olla ajapuuduse tõttu, mis tekib taseme suhtelisest madalamusest).

Üldiselt on 5–6-punktiliste tööde lausestus küllaltki mitmekesine ja loogiline, vaatamata stiilvigadele ja ebatäpsele sõnastusele. Ülesanded täidetakse rahuldavalt.

Suuline kõne on enam-vähem sujuv. Aktsent on märkimisväärne, esineb vale sõnarõhku. Sõnavara puudujääke püütakse kompenseerida, kuid parafraseerimisoskus alati ei aita. Puudu jääb mõtteselgusest. Esineb ka venepärast sõnakasutust. Kõnevoorud ei ole alati seotud eestipäraselt või on üleminekud sidumata. Vestluse asemel esitavad eksaminandid tihtipeale haakumata seisukohti – dialoogi asemel kuuleme sel hindetasemel monolooge. Eksaminatoril tuleb niisugusel põhjusel kõnevoorude üleandmiseks vestlusesse sekkuda.

Teise ülesande täitmisel – pidada lühiettekanne – jäädakse sageli üldsõnaliseks. Kaaseksamineeritava ettekande kohta ei osata esitada teemakohaseid küsimusi, piirduetakse üldküsimustega. Üldjoontes on aga tulemus rahuldav.

---

¹⁶ Kerge, samas, tabel 1

¹⁷ Samas, tabel 1

See on rühm, kes on jõudnud küll kõrgtasemele, kuid kellelt seal püsimine nõuab veel tublisti tööd. Eksamitulemust võib sellise hinde saajate juures veel mõjutada ka eksamiülesanne (kõik kõrgtasemele mõeldud ülesanded ei pruugi veel olla jõukohased või sobida põhjusel, et ollakse rohkem kinni argielus, nõudlikumates situatsioonides ei suudeta aga oma keeleoskust täies ulatuses demonstreerida).

3–4 punktiga hinnatud tööd

Neli ja vähem punkti peaksid saama kõrgtasemele jõudmata keeleoskajad.

3–4 punktiga hinnatud kirjalikes töödes saadakse ülesandest küll aru, kuid puudulik keeleoskus ja vähene sõnavara ei võimalda vabalt arutleda ega loogiliselt põhjendada oma arvamusi ja seisukohti. Seega jääb sisu pealiskaudseks ja sidusus nõrgaks. Esimeses ülesandes kirjutatakse pahatihti ümber ülesandes ette antud andmeid ning sedagi ühetüübiliste ja lihtlausetega. Ei reageerita kõikidele ülesandes esitatud küsimustele või liidetakse teemavälist juttu. Ka üldistusvõime on väga piiratud. Teises ülesandes jäetakse mõnedele ülesandeküsimustele vastamata või ei ole kirjutis adresseeritud kujuteldavale haritud auditooriumile – lihtsalt kirjutatakse igapäevases laadis oma tööst, üritades seda kuidagi siduda ülesandes nõutuga. Keelevigu on üpris palju ja mitmesuguseid. Eelmiste hindetasemete vigadele lisanduvad sõnavalikuvead ja valesti moodustatud või kasutatud võrdlusastmed. Tekst on liigendamata ja süntaks sageli ebaloomulikult lihtsakoeline. Kirjutise sisuline ja ideeline mõistmine nõuab lugejalt teatud pingutust. Tööd on kohati nõutust lühemad, kuid teksti eesmärk ja hoiakud on üldjoontes siiski arusaadavad. Vaatamata sellele võib ülesande täitmist pidada ebaefektiivseks.

Suulises osas esineb nii aeglast, takerduvat, häiriva aktsendiga ja grammatiliselt vigast kõnet kui ka kiiret, halva diktsiooniga ning suhteliselt arusaadavat kõnet. Ülesannete täitmisega tulakse toime vaevaliselt või ebaefektiivselt. Üldiselt saab takistajaks sõnavara selge nappus. Ettekanne jääb tihtipeale nii lühikeseks, et kaaseksamineeritaval on raske esitada ettekande kohta küsimusi. Selles rühmas on ka üksikuid küllalt hea keeleoskusega rääkijaid, kes aga vestlusteemas ei orienteeru või kellel puudub üldistusoskus. (Tõenäoliselt ei tööta sellised inimesed nõudlikes ametites, kus kõrgtasemel eesti keele oskust otseselt nõutakse.)

Eksimuste lai diapason viitab sellele, et eksaminandidest on mõnigi tulnud kõrgtaseme eksamile õnne proovima. Keeleoskus ei küüni veel kõrgtasemele ning ülesanded jäävad raskeks. Enne selle taseme eksamile tulekut oleks otstarbekas lasta mõõta oma keeleoskust kesktaseme

eksamil. Tõenäoliselt ei saa selle hinderühma inimene ka kesktaseme eksamil maksimumilähedasi punkte.

0–2 punktiga hinnatud tööd

0–2 punktiga hinnatud kirjalikes töödes saadakse ülesannetest aru ainult osaliselt. Vähese sõnavara ja puuduliku grammatika tõttu ei suudeta ülesannet arusaadavalt täita või ei tulda sellega üldse toime. Vahel jäetakse üks töödest hoopis kirjutamata. Üldiselt on need tööd nõutust oluliselt lühemad. Tihti kirjeldatakse etteantud ülesannet kopeerival moel ilma sidusat teksti moodustamata, kasutades lihtlauseid ja korduvaid lausekonstruktsioone. Analüüs kas puudub või on ebaloogiline ja pealiskaudne. Keelevead ei võimalda lugejal tekstist aru saada. Esineb kõiki eelmiste tasemete juures nimetatud vigu koos, vormimoodustusvead esinevad seejuures sagedaiski sõnades ja lihtsate vormide juures.

Suulises osas tekitab mõnikord probleeme ainuüksi ülesandest arusaamine, nii et suutlikkusest antud teemal vestelda või ettekannet teha ei saa juttu olla. Põhjuseks võib osutuda väike sõnavara ja vilets grammatikaoskus, mis ei võimalda arutelu ega esitada teemale vastavat ettekannet. Probleeme on küsimuste formuleerimises, rääkimata sellest, et need oleksid teemakohased. Mõnel juhul saab takistuseks ka orienteerumatus ülesande temavaldkonnas. Toimetulekuoskus jääb üldiselt siiski alg- ja kesktaseme piirimaile.

Selle rühma töid analüüsides on selge, et eksaminand on tulnud sellise taseme eksamile, millele tema riigikeeleoskus ei vasta: ta ei suuda ülesannetest aru saada ega kehva keeleoskuse tõttu neid ka täita.

Kokkuvõte

Tööde analüüs näitas, et hindajaist eksaminaatorid on eksamijuhenditest kinni pidanud – eksaminand on saanud tema keeleoskust küllaltki täpselt iseloomustava arvu punkte. Teisest küljest võib väita sedagi, et eksamijuhendid on piisavalt täpsed ja võimaldavad töid standardselt hinnata. Eksamiülesanded töötavad korralikult, st on koostatud selliselt, et eksaminandid, kelle keeleoskus ei küüni kõrgtasemele, ei saa kirjutamis- ja rääkimisülesannete eest keskmiselt üle 4 punkti.